

IMF'nin Yeni Stand-By'daki Amaçları

Erinç Yeldan, 25 Mayıs 2005

Geçtiğimiz hafta uluslararası bir konferansa katılmak üzere Buenos Aires'te idim. Bu vesile ile kriz sonrası Arjantin ekonomisi ve sosyal yaşamı üzerine doğrudan gözlemler yapma olanağı buldum. Bu konudaki izlenimlerimi ileriki haftalarda bu köşede aktarmayı planlıyorum. Ancak bu günkü yazımızı Türkiye'yi doğrudan ilgilendiren bir başka konuya ayırmak arzusundayım.

IMF İcra Direktörleri 11 Mayıs tarihli toplantısında Türkiye ile üç yıllık yeni bir *stand-by* anlaşmasını onayladı. Mayıs 2008'e değin sürecek olan bu *stand-by* ile Türkiye, IMF'den toplam 10 milyar dolara yakın yeni bir ek kaynağa da ulaşmış oldu.

Son imzalanan *stand-by*, 26 Nisan'da IMF'ye sunulmuş bulunan *Niyet Mektubu'na* dayanmakta ve daha önce 2002'de çizilmiş bulunan ekonomik hedefleri ve sosyal dönüşümleri aynen korumaktadır. Örneğin, 2005 yılı Bütçe Tasarısı ve Yıllık Programı'nda geçen "yüzde 5 reel büyüme" ve "kamu kesiminde yüzde 6.5'lik faiz dışı fazla yaratma" hedeflerinin, aslında daha 2002'nin IMF Raporu'nda Türkiye için 2007'e kadar belirlenmiş hedefler olduğunu geçen yazımızda vurgulamış idik. 11 Mayıs 2005 tarihli *stand-by*'ın bunların yanına sosyal ve siyasi yaşamımızı daha yakından etkileyecek yeni hedefleri, daha açık ifadeler ile, eklediği görülmektedir. Niyet Mektubu'nun sosyal güvenlik, sağlıkta dönüşüm ve işgücü piyasalarına ilişkin önermeleri bu kaygılarımızı doğrular niteliktedir.

Örneğin, Niyet Mektubu'nun 11. maddesi 2005 yılı bütçe çerçevesini çizerken sosyal güvenlikte "tasarruf" yöntemlerini şu sözlerle ifade etmektedir: "Sosyal güvenlik harcamaları, ilaç ve diğer tıbbi malzeme giderlerinde son yıllarda görülen hızlı artışın (?) önünün kesilmesi suretiyle kontrol altına alınacaktır". Söz konusu kalemlerde son yıllarda yaşanan "hızlı" artışın hangi veriye dayandığını bilememekle beraber, *Mektubun* 15. maddesinde geçen "öngörülen tasarruflar... ana emeklilik parametrelerinin değiştirilmesi, prim tabanının genişletilmesi ve kanuni emeklilik yaşının uzayan yaşam süresine göre ayarlanması ile sağlanacaktır" hükmünden, asıl amaçlanan şeyin gerçekte sosyal güvenliğin kapsamının daraltılması olduğu açık şekilde anlaşılmaktadır. Nitekim, *Mektubun* 17. maddesi "sağlık harcamalarını izlemek ve orta vadeli eğilimleri değerlendirmek amacıyla *sayısal bir çerçeve* geliştirilecektir. Bu çerçeve, sağlık harcamalarının kontrol altında tutulmasını ... sağlayacaktır" vurgusuyla, Türkiye'de sosyal güvenlik ve sağlık hizmetlerinde artık kamunun katkısının olmayacağını açık olarak dile getirmektedir.

Yeni *Stand-by* işgücü piyasalarına da doğrudan müdahale edici tedbirleri uygulamayı amaçlamaktadır. Örneğin, *Niyet Mektubu'nun* 17. maddesi "kamu istihdam politikaları çok karmaşık maaş ve ücret sınıflandırmaları ... ve orta vadeli planlamayı engelleyen sözleşmelere dayanmaktadır" savını öne sürerek, "kamu sektörü ücret ve istihdam yapısının kapsamlı gözden geçirilmesi çalışmalarını yıl sonuna kadar tamamlamayı" taahhüt etmektedir.

Yeni stand-by'ın emeğin kazanımları üzerine sert ve doğrudan bir saldırıyı amaçlamasının nedeni açıktır: Türkiye, son üç senedir olağanüstü faiz dışı fazlalar yaratmasına ve yüksek bir büyüme gerçekleştirmiş olmasına rağmen borç yükünde istikrarlı bir gerileme sağlayamamıştır. Borç yükünde milli gelimize oran olarak son iki yılda gözlenen gerileme, ancak dış borçlarımızın ucuz döviz kurundan TL'ye çevrilmesi neticesinde gerçekleşmiştir ve döviz fiyatındaki olası bir artış söz konusu kazanımları ters yüz edebilecek niteliktedir. TL cinsinden olan *iç borç stoku* ise (ister net, ister brüt düzeyde) milli gelimize oran olarak 2002 düzeyini korumaktadır.

Dolayısıyla, yeni stand-by Türkiye'nin borç yükünün kalıcı bir şekilde azaltılmasının sadece kamu kesiminde (olağanüstü) faiz dışı fazlalar ile sağlanamayacağı tespitinden hareket etmekte; ve emek gelirlerinin ve kamu hizmetlerinin doğrudan geriletilmesi yoluyla sağlanması planlanan iktisadi artığı finansal kesimlere aktararak, borç ödemesinde kullanmayı amaçlamaktadır.